

УДК 373.3 (497.11 Миљковац) (091)

ШКОЛА У МИЉКОВЦУ - УЧИТЕЉСКИ И НАСТАВНИЧКИ КАДАР 1843-1964

Апстракт: Школа у Миљковцу је почела да ради као школа манастирског типа у првој половини 19. века. Зато су и неки од учитеља били попови, па су наизменично учили ћаке азбуку, псалтир и земзоописаније. Школа је у једном периоду била затворена од стране Турака, али је после ослобођења, Министарство просвете и вера Србије донело Указ 1893. год о поновном отварању. Током школских година, смењивали су се учитељи. Поједини су допринели побољшању услова за учење, па чак и подизању нове школске зграде. Врло често су у школи радили брачни парови. После другог светског рата, школа је прерасла у непотпуну гимназију, али је касније опет радила као основна школа.

Кључне речи: Школа, учитељ, учитељице, ћаци, Миљковац, школска година, зграда, села, успех, настава....

У првој половини 19. века предузимане су усамљене акције на организовању првих српских школа. Према подацима цркве, у Миљковцу је основана школа црквено-манастирског типа. «Анализом свих извора и података о почетку рада ове црквено-манастирске школе сматрамо да је најпоузданији податак који је дао наш познати научник и етнограф Тихомир Ђорђевић, а по коме излази да је ова школа почела да ради 1843/44. године, мада се то изричито не тврди, али се на основу других чињеница сматра да је то година

оснивања»¹.

Податке које даје Јован Хаџи-Васиљевић² и Летопис ове школе, као поуздани документа у Архиву, први учитељи су: поп Миљко Ранђеловић и његов брат Јован Ранђеловић који су отпочели са подучавањем ћака, азбуци, псалтиру и земзоописанију 1845. год., када је школу

¹ Др. Љубисав Станојевић и Милорад Момчиловић, Школа у Миљковцу, Ниш 1984. стр. 21

² Јован Хаџи Васиљевић, Прос. и полит. прил. у јужним срп. областима у 19., Бгд. 1928, стр. 331

редовно похађало око 10 ученика.³

Из Летописа школе се може презентовати и хронолошки приказ учитеља, касније наставника, до 1964. године као и приказ предмета који су изучавани од самог настанка школе до наведене године.

Сотир Поповић, син поп Миљка и кмет села, завршио је основну школу код учитеља Тасе у Нишу, а онда је враћен у Миљковац за учитеља, где је радио до 1869. године. Исте године је школа, од стране Турака затворена због јачања националне свести код ђака и тежње за припајањем слободној Србији. Сотир, као син поробљене Србије ипак није клонуо духом, већ је продужио националну борбу.

Ослобађањем ових крајева 1878. године од Турака, Министарство просвете и вера Србије донело је Указ 1893. године о поновном отварању школе у Миљковцу, а за учитеља је постављен Марко С. Марковић из Алексинца који је учитељску школу завршио у Алексинцу. Он је био веома цењен међу својим колегама, био је члан Учитељског удружења Ниша и нишког среза, а 1896. год. је биран за представника учитеља нишког краја на учитељској конференцији у Београду.⁴ Те године је школа имала 55 ученика, па је идуће године за учитељицу дошла и Наталија Петеровић. Она се касније удала за Марка и у школи су били до 1902. год.

Услед наглог прилива ученика, а обзиром да је једино ова школа

радила на том терену, постављене су за учитељице сестре Милена и Вукосава Динић. У току школске године Милена се удала за Аранђела Савића – звани „Раша“, учитеља из Алексинца. Од 1909. год. па све до 1920. год. (са прекидом од 1912. год.), Раша је провео у Миљковцу. Он је организовао подизање школске зграде уз учешће следећих села: Горња Топоница, Паљина, Горња Трнава, Веле Поље, Миљковац и Церје. По завршетку школске зграде, Палиграце, Вртиште, Трупале и Чамурлија уплатили су извесну суму новца за завршавање зграде. Изградња школске зграде отпочела је 1911. год. а завршила 1912. год.

Учитељ Раша је 1912. год. мобилисан и упућен на фронт, а његова жена је радила све до 1915. год. када је побегла из Миљковца од бугарских окупатора. По повратку са фронта Раша је школске 1919/20. год. поново постављен за учитеља у Миљковцу. Наредне 1921. год учитељ Раша је напустио Миљковац, а на његово место је постављен Боривоје Поповић.

Школске 1920/21 године као учитељи у Миљковцу радили су Михајло и Видојка Недељковић, када је школу похађало 128 ученика. Те школске године је запретила епидемија шарлаха, па школа није радила десетак дана, по налогу лекара.⁵

Наредне школске 1921/22. године постављени су учитељ Боривоје и Александра Поповић који су остали у овој школи све до школске 1927/28. год.

³ Летопис ОШ Лела Поповић у Миљковцу, стр.3

⁴ Књига записника Удржења учитеља Ниша и околине, 1987-1925, стр. 15, 16 и 36

⁵ ИАН, фонд Основна школа «Лела Поповић» Миљковац, кутија бр.2, документ 14

Од 1928. год. за управитеља школе у Миљковцу постављен је Слободан Стефановић, а као учитељица, радила је и његова жена Јелена Стефановић. Сви мештани су се сложили да су они били најбољи учитељи и педагози.⁶

Према Летопису школе у 1930. год. у школи су радиле учитељице: Вера Марковић, Живка Печић и Љубинка Вилмановић, које су водиле свега четири одељења.

Касније, у времену од 1936-1944. год. управитељ школе је био Драгомир Ђорђевић, а учитељице су биле, његова жена Јелена Ђорђевић и Љубица Велимировић, која је остала у Миљковцу све до почетка II светског рата. После овог периода траг јој се губи. Љубица је била активни политички радник и као таква је прогањана од полиције. У време рата кроз школу је прошло више учитеља: Даница Ђорђевић, Офелија Биро, Боривоје Поповић, Милутин Марковић и други. Смањо се и број ђака, а школа је за време Другог светског рата била станица партизана озренског одреда. После ослобођења, школа је била четвороразредна.

Један од првих задатака школе, после рата, 1945. године је било описмењавање старијих особа.⁷

19 45 го. 00 година

Име, оца и презиме	год. рођ.	Описан је	Примљен
1. Драгумир М. Браковић	50	Миљков	
2. Коробинка Л. Браковић	50	"	
3. Будишица Ј. Кекат	50	"	
4. Драгумир М. Браковић	55	"	
5. Јарољуб Ј. Браковић	55	"	
6. Јара Ј. Браковић	58	"	
7. Јованка М. Кекат	50	"	
8. Коробинка М. Браковић	50	"	
9. Сана В. Лишт	58	"	
10. Вера К. Стефановић	50	"	
11. Вага М. Лишт	55	"	
12. Мадрица К. Лишт	55	"	
13. Миљковица Р. Браковић	55	"	
14. Милорада М. Браковић	50	"	
15. Милорада М. Браковић	48	"	
16. Драгумир М. Браковић	48	"	
17. Миљковица Ј. Браковић	48	"	
18. Драгумир М. Браковић	46	"	
19. Драгумир М. Браковић	52	"	
20. Драгумир М. Браковић	50	"	
21. Драгумир М. Браковић	50	"	
22. Драгумир М. Браковић	53	"	
23. Драгумир М. Браковић	56	"	
24. Драгумир М. Браковић	58	"	
25. Драгумир М. Браковић	50	"	
26. Драгумир М. Браковић	50	"	

Име и презиме	год. рођ.	Описан је	Примљен
17. Миљковица В. Браковић	53	Миљков	
18. Миљковица М. Браковић	48	"	
19. Драгумир М. Браковић	50	"	
20. Драгумир М. Браковић	50	"	
21. Драгумир М. Браковић	50	"	
22. Драгумир М. Браковић	50	"	

Управитељ школе
Б. Д. Јовановић

Српски народни фронт
(државни орган)

Договорено са Општинском наредбом од
14-30, 30-45 и 45-60 година
у Миљковцу

27-V-5

14-30 год.
н. б. и 31-45
27-V-5
н. б. и 45-60
н. б. и 27-45
н. б. и 27-45
н. б. и 27-45

Учитељице Јелица Поповић и Нада примљене су 1946. године⁸, а за управитеља школе је постављен Раде Дабић, који је на том положају остао све до 1949. године, када је у селу формирана гимназија.

⁶ Др Љубисав Станојевић и Милорад Момчиловић, Школа у Миљковцу, стр 36

⁷ ИАН, фонд ОШ «Лела Поповић» Миљковац, 1919-1956. год.

⁸ Исто, деловодник, 1946-1948. год. стр 1

Редни број Форме учења	Датум оснивања школе и број школских година	ИМЕНА НАСТАВНИКА ИЛИ НАСТАВНИЦА који су радили у школи у датом периоду и број школских година у којима су радили	Општина	Садржина предмета SADRŽINA PREDMETA	Почетак школске године	Крај школске године
79	5-8-46	С. Н. О. Првобитни списак	Општина	Училиште на којем се налази у школи Поповић С. Јелица у селу Миљковцу		
80	12-9-46	Ова школа	Општина	Училиште на којем се налази у школи Поповић С. Јелица у селу Миљковцу		
81	15-8-46	С. Н. О. Првобитни списак	Општина	Училиште на којем се налази у школи Поповић С. Јелица у селу Миљковцу		
82	15-8-46	С. Н. О. Првобитни списак	Општина	Училиште на којем се налази у школи Поповић С. Јелица у селу Миљковцу		
83	15-8-46	С. Н. О. Првобитни списак	Општина	Училиште на којем се налази у школи Поповић С. Јелица у селу Миљковцу		

Из деловодног протокола:
пријем учитељице Јелице Поповић

Школске 1949/50. год. формирана је четвороразредна непотпуна гимназија (нижа гимназија). За директора гимназије постављен је Живојин Новаковић, а као наставници у непотпуној гимназији радили су: Радмила Новаковић, Живојин Маринковић, Пера Рангелов и др. Подела предмета на наставнике извршена је овако; Живојин Новаковић: географију, историју, фискултуру; Новаковић Радмила предавала је као хонорарни наставник српскохрватски језик и биологију. Свештеник Ристић Радан предавао је руски језик као хонорарни наставник.

Нова подела предмета, спроводећи нове идеје у настави, извршена је 09.09.1950. године на наставнике. Наставница Стојаковић Стана, студент Више педагошке школе у Нишу, одређена је да предаје српски језик, физику и певање. Новаковић Живојин: историју, географију, цртање и фискултуру. Маринковић Живојин: математику, певање и биологију и цртање. Због недовољног броја наставника, настава у школи је почела са закашњењем. Школа је почела да ради без иједне браве, клупе,

стола, столице, табле и пећи. Ђаци су слушали наставу седећи на патосу и пишући на коленима. Постепено преко родитеља набављен је најосновнији инвентар и постављени су прозори. Нешто касније, тј. 24.10.1950. год. почела је радити и ђачка кухиња.

У то време, према упутствима из Београда, све школе су почеле да дају називе школама, најчешће по именима хероја из тих крајева. Тако је и школа у Миљковцу дала име по Јелени- Лели Поповић, учитељици и првоборцу Озренског партизанског одреда, која је стрељана.

За директора непотпуне гимназије 1952. године постављен је Рангелов Петар када је и извршена нова подела предмета на наставнике: Радмила Новаковић, Рангелов Петар, Живојин Новаковић, Стана Станојевић и Миљана Благојевић. У то време често је на седницама расправљано о дисциплини ученика, која је опала услед неслоге наставника.

Школске 1953/54. г. и даље је управник школе Петар Рангелов, а наставници који су предавали су: Радовић Душанка, Стојановић Стана, Новаковић Живојин, Новаковић Радмила, Милена Савић, Стојковић Михајло, Митић Миливоје, Васиљка Рангелов и Јоцић Драган. Исте године изабран је заменик управника Михајло Стојковић.

У току школске 1955/56. год. промењен је управитељ школе и постављен је Мирољуб Костић. Школска година отпочела је рад са недовољним бројем наставника, што је условило каснији почетак школске године. Настава је почела да се одвија тек крајем октобра. Нас-

тавнички колектив на седници Већа, направио је поделу предмета на наставнике: Костић Мирољуб: историја, лепо писање и цртање; Стојковић Михајло: српски језик, руски језик, морално васпитање, Живановић Љубиша: географија, цртање, ручни рад и морално васпитање. Матић Надежда: биологија, хемија, хигијена и домаћинство, Петровић Бранка: математика, физика и морално васпитање, Раденковић Вукадинка: певање и фискултура.

Савет за просвету Ниша, 26. октобра 1955. год. послао је за наставника Миодрага Андрејевића, који је предавао предмете: фискултуру, француски, географију и друштвено-морално васпитање.

Школске 1956/57. год. за управитеља осмогодишње школе у Миљковцу постављен је Михајло Стојковић и извршена је следећа подела предмета на наставнике: Михајло Стојковић: српски језик; Иван Момчиловић: српски језик, француски језик и друштвено-морално васпитање; Миодраг Андрејевић: историја, географија, физика и ручни рад и друштвено морално васпитање; Војислав Цекић: историја, географија, физика и друштвено морално васпитање; Марија Стојковић: математика, цртање, лепо писање и ручни рад; Бранка Петровић: математика, физика, друштвено-морално васпитање; Љиљана Момчиловић: биологија, хемија, хигијена и друштвено морално васпитање. Часове певања хонорисала је учитељица Јелена Салтировска, а Југослав Брзаковић: биологију и друштвено-морално васпитање. Фебруара 1957.г. подела предмета је изгледала овако јер су дошли

нови наставници, а то су Самарџић Милан: српски језик, хигијену и друштвено-морално васпитање; Ђинђић Љубинка: фискултуру и друш. морал. васпитање; Живић Роксанда: биологију, хемију, поуке из домаћинства, цртање и друш. морал. васпитање.

Са почетком школске 1957. г., нови настаници: Цветан Петров: биологија, хемија, хигијена, ручни рад, цртање, лепо писање и друш. морал. васпитање; Цветковић Вукашин: математика, физика и друш. морал. васпитање. Школа није имала своју радионицу, а школска башта је била мала за извођење практичне наставе. Школска библиотека је поседовала недовољан број књига. Успех и знање ученика нису били на завидној висини, због честих подела предмета на наставнике.

Никола Лечић је постављен школске 1958/59. г. за управитеља школе и наравно опет је уследила нова подела предмета: Даница Митић: српски језик; Петар Јовановић: француски језик; Крстић Слободан: историја и географија; Цветан Петров: биологија; Вукадин Цветковић: математика; Игњатовић Пера: хемија; Јаковљевић Илија: ручни рад и музичко васпитање; Драгана Јаковљевић: ручни рад.

У току школске 1959/60. год. за управитеља осмогодишње школе у Миљковцу изабран је Миодраг Андрејевић и остао је до 1961/62.г.. У овој школској години предавали су: Јелена Николић, Миланов Русим, Стојановић Томислав, Нада Стојановић, Милован Цветковић, Павловић Душанка, а у нижој настави радила је учитељица Гордана Крстић.

Школске 1960/61. год. друга-чија подела предмета: Тодоровић Илија, апсолвент ВПШ: српскохрватски језик; Слободан Крстић: француски језик; Цветковић Милован: биологија, познавање природе и хемију; проф. Цунић Ненад: историја, географија и социологија морала; Николић Јелена: физичко и здравствено васпитање; Станојевић Бори-воје, апсолвент ВПШ: математика, ликовно васпитање; Јаковљевић Драгана: ОТО. У школи је почела радити ђачка кухиња и ђачка задруга.

Љиљана Јовановић и Петар Јовановић су предавали 1961/62.г српскохрватски језик; Ђорђевић Ана: француски језик; Николић Јелена: физичко васпитање; Илија Јаковљевић: математику и музичко васпитање; Цунић Ненад: историју, географија, познавање друштва и социологију морала; Миланов Русим: физику, математику; Крстић Слободан: географију и ОТО; Ђорђевић Петар: познавање природе, еволуцију и хемију.

Светислав Вељковић дошао као управитељ, школске 1962/63.г, а предавали су следећи наставници: српскохрватски језик: Љиљана Јовановић и Богољуб Станковић; француски језик: Ана Ђорђевић и Петар Јовановић, који је предавао и српскохрватски језик у неким разредима; физику и математику: Миланов Русим; хемију и биологију: Петар Ђорђевић; ОТО и домаћинство: Јаковљевић Драгана; географију и математику: Крстић Слободан; историју: Цунић Ненад; физичко васпитање: Цветковић Милован. У нижим разредима предавала је учитељица Гордана Крстић.

У току ове школске године, често је долазило до несугласица и непријатељства међу наставницима с једне стране и управитеља школе. Резултат ових несугласица биле су нередовна и несређена настава и слаб успех и дисциплина ученика. Ради смиривања односа у колективу долазили су из Ниша, из Савета за просвету и културу, педагошки саветници, који су испитивали и сређивали ове компликоване односе у школи. На крају школске године дошло је и до суђења.

На почетку школске 1963/64. год. извршене су нагле промене у погледу наставничког особља и управитеља школе. Настава је почела 5. септембра 1963. год. Наставници су више од месец дана радили потпуно самостално и добро се сналазили, зато што се није знало ко ће бити постављен за управитеља школа. Нови управитељ Бранислав Стојковић је са много залагања успео да попуни празнине и недостатке у раду наставника.

У овој школској години углавном је радило 11 предметних наставника и једна учитељица. Српскохрватски језик је предавао дипломирани наставик ВПШ Богољуб Станковић. Француски језик: апсолвент филолошког факултета, Бори-воје Јанковић. Као хонорарни наставници предавали су: Миланов Русим, апсолвент ВПШ, Момчиловић Мило-рад и Арсеније Ристић, студент електротехничког факултета. ОТО и математику, предавао је Крстић Слободан, ванредни студент и апсолвент ВПШ. Географију, домаћинство и ликовно васпитање. Дипломирана наставница ВПШ, Велимировић Брани-

слава; историју, познавање друштва и ликовно васпитање предавала је Марков Виолетка професор; српскохрватски језик и руски студент ВПШ, хонорарна наставница Мирослава Вујић; физичко, Милован Цветковић. У другом полугођу: српскохрватски језик, познавање друштва, познавање природе и домаћинства предавала је учитељица, ванредни студент ВПШ Душица Стојковић, супруга управитеља школе.

У овом периоду, школа у Миљковцу, је прилично опремљена новим школским училима и апаратима. Спроведена је вода из оближњег извора и направљена чесма. Школа је набавила географске карте, филмове, магнетофон и још нека помоћна учила, која су у великој мери допринела да се побољша настава за ђаке. Опремљена је и једна учионица за фискултурну салу.

Купљена је за школу и разгласна радио станица, која је преносила целој школи и селу радио емисију „Глас наше школе“, дело ђака и руководиоца литерарне дружине Богољуба Станковића. Као вредни горани, ученици су добили на поклон телевизор од шумарског центра из Ниша.

Наставници и управитељ школе организовали су маја месеца екскурзију са ученицима. У зависности од разреда, ђаци су ишли у: Нови Сад, Београд, Неготин или Охридско језеро. Направљена је изложба ђачких радова, рађених у току године.

Пре почетка школске 1964/65. год. школа је била реновирана. У новој школској години су предавали наставници: Богољуб Станковић:

српскохрватски језик и руски језик; Роза Драгић: српскохрватски језик и ликовно васпитање; Јанковић Боривоје: француски и српскохрватски језик; Миланов Русим: физику, хемију и математику; Момчиловић Милорад: музичко васпитање и биологију, ОТО и познавање природе; Крстић Слободан, Велимировић Бранислава: географију, познавање друштва и домаћинство; Марков Виолетка: историју, познавање друштва, познавање природе и ликовно васпитање; Станислава: физику и математику; Стојановић Столе: физичко и здравствено васпитање.

Наставници школе су 20. септембра организовали екскурзију научног карактера до Београда и Загреба на јесењи Велесајам. Такође 20. октобра 1964. год. и наставници и ђаци организовали су излет до Церја.

Матична школа у Миљковцу је добила одвојена одељења у Паљини, Велепољу, Палиграцу и Крављу а такође је добила и библиотеку.

Када се узме у обзир да је школа често имала комбинована одељења са два или више разреда, да су учионице биле понекада претрпане ђацима, да није било наставних средстава, намештаја, уџбеника, може се схватити колико је био тежак рад наставника и учитеља у оваквим школама. Наставни рад се током година уходао и стабилизовао, иако је наставнички и учитељски кадар често био без адекватне школске спреме. Уз напоре наставног особља, из године у годину, дошло је до промена у начину рада школе, осавремењавања васпитно-образовног процеса, увођења нових метода и облика рада и нове наставне технологије.